

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe an; — trimis cu post în laintrulu monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În strainatate pe 1 an 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 6 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici sé dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Orice inserate,
se platescu pe serie séu linia, cu litere merante garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adon'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 85.

Sibiu, 24/5 Novembre 1879.

Anulu II.

Budgetulu statului.

Candu dicemu budgetu alu statului, dicemu punga, lada, lacra, busdunariu, cassa a totororu locuitoriloru tiei, incependu dela milionari până la femei'a cea saraca, ce'si innoda in coltiu de carpa crucerii castigati cu torsulu și cusutul, și până la acei orfani de tata și mama, caroru le-a remasu că hereditate singura casciora coperita cu sindile, situata intr'unu capu de orasiu, ori unu pamentielu de papusioiu, din care 'si scotu mamalig'a gola pe câte 4—5 luni din anu.

Totudeauna in viet'i'a nostra de publicisti amu recomandat lectoriloru nostrii cu totu adinsulu, că ori-candu li se dà ocaziune, se se ocupe, nu din simpla distractiune, ci inadinsu și foarte seriosu de afacerile finantiale ale statului in generalu, de budgetele anuali in specialu. Nici-odata inse nu a fostu trebuintia mai mare de a ne face unu studiu întregu din finantiele statului că tocma acuma; preste acesta ne si aflamu intrunu stadiu alu evenimentelor, candu pare că resuflamu ceva mai usioru, ne si remane timpu de ajunsu in serile de érna, a ne mai ocupá si de afaceri publice.

In 28 Octobre comitele Juliu Szapáry ministrulu de finantie alu Ungariei depuse pe més'a camerei deputatoru budgetulu statului preparatu pentru anulu 1880, ilu insoci apoi si de unu comentariu aparatoriu, o specie de apologia, pentru-cá se nu despere nimeni, nici pentru inventarea de inoposite noue, nici pentru urcarea unora din cele vechi și nici din caus'a calcarei dreptului miriadeloru de creditoru particulari.

Sum'a totala a intrateloru (venitulu) Ungariei și provinciiloru anexate Transilvani'a, Croati'a cu Slavoni'a, e prevediuta pe anulu 1880 cu v. a. fl. 236.350,294.

Sum'a intréga a speselor ordinarié 253.669,662
Cele estraordinarié (Bosni'a) . . . 1.800,000

Totalu . 255.469,662

Asia deficitu pe anulu 1880 ar fi numai v. a. fl. 18.031,368.

In aceeași di din 28 Octobre asternu si ministrulu Chertek in camer'a deputatoru din Vien'a budgetulu statului Austriei (Cislaitaniei) pe a. 1880. In acela venitulu are se faca v. a. fl. 399.399,774 Din contra speșele sunt prevediute cu „ 412.712,917 Prin urmare deficitu . . . fl. 12.717,143

Adeca deficitu mai puçinu decâtu in a. 1879 cu 7.113,897 fl.

Sumandu la unu locu speșele ambeloru staturi, din care e compusa acesta monarchia dualistica și adeca ale Ungariei cu ale Austriei la unu locu, facu pe a. 1880 gigantic'a suma de v. a. fl. 668.182,579. Adeca: siese sute șesedeci și optu milioane una suta optuiece și doué mii cinci sute șeptedeci și noué florini val. aust. Acesta suma computata in franci vine de 2 1/2 ori pe atata.

Se ia ori-cine a mana budgetele monarchiei întregi de inaintea dualismulu, candu finantiele totororu tieriloru erau concentrate numai in Vien'a și va aflá, că cu esceptiune de anii 1859 și 1866 budgetulu imperiulu întregu se urcá numai până la 420 de milioane, dara de ex. in anulu 1862 au fostu numai de 394.612,000 fl., adeca nici atata câte sunt astadi speșele unu statu, alu Cislaitaniei, in câtu se pôte dice cu totu dreptulu, că de 18 ani încóce greutatile locuitoriloru s'au adaosu și incarcatu tocma cu sum'a enorma, căta face astadi singurulu budgetu alu Ungariei, adeca preste 250 milioane pe anu.)*

Se remanemu inse acilea numai pe langa budgetulu Ungariei și alu tieriloru adnexate.

Pentru-cá se vedemu si noi, unde au se fia ingropate preste 255 milioane in anulu 1880 și de unde au se se stórca, in altu Nr. vomu dá si noi tabellulu specificatu alu cifreloru, éra aci reflectamu numai la nouele sarcini pe care ministrulu Szapáry

cere cá se le incarce in spinarea locuitoriloru. Acelea sunt de diverse categorii, precum :

Adaosu de 10% la tax'a ce se ia dela petroleu, de care se arde astadi și in colibe sau bordeie.

Dela castigulu din loterii pe langa tax'a vechia, inca 10%.

Incarcare la inoposituulu directu de classea II pe castiguri.

Adaosu la taxele de transporturi pe apa.

Vama de drumu și de poduri, care a mai fostu, dara se desfiintase.

Taxa dela cei scutiti de asentare la armata, dela 3 fl. până la 100 fl. de capu, fiacare pe câte 12 ani, câtu ar fi fostu datoriu a servi sub arme 3 și in reserva 9 ani.

Unu asia numitu moratoriu la bonurile rurale pe alti 20 de ani inainte, adeca pe 50 și respective 60 de ani in acelu sensu, că din acelea se se traga pe fiacare anu mai puçine la sorti decâtu este asigurat prin lege, de unde ministrulu crede că va face o economie preste trei milioane pe anu; intr'aceea proiectulu acesta au si turburatu foarte tare spiritele, nu numai la bursa, ci in tóte cercurile sociali, pe unde ómenii se afla in posesiunea bonurilor rurale, sau cum le dicu pe la noi, obligatiuni urbariali sau pe nemtiesce, obligatiuni pentru dessarcinarea pamentulu. Aci este necesitate imperioșá, cá se ne ajutam memori'a cu cifrele urmatorie :

Dupa calculele facute sub regimulu absolutisticu austriacu, domni și boierii avea se ia desdaunare pentru iobagii (sclavii) desrobiti, in obligatiuni garantate de cátra statulu întregu, in Ungari'a v. a. fl. 189.223,000

In Transilvani'a, a carei teritoriu este numai 1/4 câtu alu Ungariei, enorm'a suma de „ „ 70.000,000 di : șeptedeci milioane.

La acestea sume se mai adaosera asia numite rectificate și pentru dieciueli etc. in Ungari'a 3.820,140.

In Transilvani'a și mai multu, adeca 6.010,720.

Din tóte acestea s'au trasu la sorti in cursulu aniloru de mai multe milioane și s'au platitu in bani de cátra statulu. Au mai remasu inse a rescumpará : in Ungari'a obligatiuni in valóre de 154.705,000 In Transilvani'a de 74.200,000 In Croati'a de 12.062,280

In vreo 30 de ani de aci inainte intr'unu statulu bine administratu érá se se traga tóte și se se platésca; acum inse ministrulu cere cá cele de Ungari'a se fia prolongate pe 50, éra cele de Transilvani'a pe 60 de ani !

Saraca Transilvania, cu 80 de milioane florini platiti la 3600 familii, in care se coprinde și fisculu și pretensiunile unoru societati religioșe, tu inca totu nu te-ai rescumparatu din rob'i'a vechia.

In tier'a vecina, incependu dela 1864 până in anulu 1880 nu va mai fi nici-unu bonu rurale in cerculatiune.

Revista politica.

Sibiu, 4 Novembre st. n. 1879.

Desbaterile asupra proiectulu de adresa alu camerei deputatoru din Vien'a au duratu doué zile. La acele desbateri au luat parte corifeii ambelor partide, incercanduse si unii si altii a probá justeti'a causei ce o aparau și corectitatea punctulu loru de vedere. Că lupt'a au fostu inversiunata și că in decursulu ei oratorii si-au facutu recriminatiuni și acusari violente, nu pôte surprinde, de órece adversarii cari isi mesurau poterile, nu se vedusera de 16 ani pe aren'a parlamentara. Aveau deci a isi spune multe.

Pentru publiculu nostru, acele desbateri nu coprindeu nimicu nou, de órece caus'a autonomiei provinciale séu a asia numitei decentralisari administrative, pentru care se lupta acuma boemii, este totuodata și a nostra și prin urmare cunoscuta. Acea cauza pentru care se lupta boemii, este o cauza comuna totororu nationalitatiloru negermane și nemagiare, care au fostu trantite de parete prin

introducerea dualismulu. Este deci lucru firescu, că nationalitatile acelea se urmarésca cu atentiune incordata, fazele prin care trece lupt'a boemiloru cu nemtii centralisti și se dorésca victori'a acelora.

Resultatulu votarei asupra proiectulu de adresa alu maioritatii partidei autonomistiloru din camer'a deputatoru, de si nu se pôte numi o victoria stralucita a guvernulu austriacu de coalitiune, dar' in totu casulu, se pôte numi o lupta perduta a partidei centralistice, a nemtiloru fideli constitutiunei, alu carei numeru va decresce și mai multu, indata ce voru veni pe tapetu desbaterile budgetare și celelalte proiecte de legi administrative, promise prin mesagiulu de deschidere. Adress'a maioritatii a fostu votata cu 180 voturi contra 162.

Mesurile finantiale pe care le au propusu ministrii de finantie ambeloru parlamente dualistice, pentru coperirea deficitelor budgetare ale anulu viitoru, au facutu asupra întregii poporatiuni o impressiune nu numai rea, dar' foarte deprimatóre, carea se si manifestédia si se reflectédia in modu destulu de durerosu si simtitu, atátu in press'a independenta de fondurile de dispositiune, câtu si cu deosebire din scaderile ce au suferitu cursulu mai totororu valoriloru austro-ungare la bursele din tíera, precum si la cele din strainatate. Lumea finantiala nu mai are nici o incredere in politic'a finantiala a dualismulu și urmarea este : că capitalurile indigene și straine se retragu, se ascundu și se tienu in reserva pentru timpuri mai favorabile.

Situatiunea finantiala a unu statulu este oglind'a cea mai fidela și criteriulu celu mai siguru, dupa care se pôte judecá, deca acelu statulu este gubernatu bine séu reu. De aceea practiciii englesi nu isi formédia o parere definitiva asupra guvernulu lor, decâtu numai dupa ce vedu resultatulu administratiunei lui, care se reflectédia in budgetulu fiacarui anu. Considerandu situatiunea finantiala a monarchiei austro-ungare, apoi urmandu esemplulu englesescu, nu potemu ajunge la altu resultat, decâtu la acela de a constatá, că monarchi'a austro-ungara, este foarte reu gubernata, de órece situatiunea ei finantiala nu este numai critica, dar' cu privire la Ungari'a se pôte numi desperata, aprópe totu asia de desperata cá si a Turciei. Guvernulu ungurescu continuandu „asiatic'a“ sa administratiune de până acuma, in curendu va ajunge se ia banii de acolo de unde ii va aflá, imitandu cunoscut'a maniera a principelui de Bismark inaintea resbelulu din 1866, séu a se declará de insolventu și a licvidá.

Catastrofa finantiala, care ne amenintia in modu inevitabilu, va fi accelerata și mai multu, deca urmandu politicei inaugurate de comitele Andrásy, sucesorulu seu va continuá aventuriós'a și ruinatóreá politica orientala, alu carei mandatariu s'au facutu guvernulu austriacu la congressulu din Berlin. Onoratóreá missiune carea a fostu incredintiata Austro-Ungariei de a fi „Sentinel'a Europei la pórt'a Turciei“, o va incurcá in resbelu cu panslavismulu și va dá lovitur'a de gratia ruinatelor sale finantie. Acesta va fi una din consecintiele firesci ale aliantiei austro-germane, asia precum resbelulu russo-turcescu a fostu una din consecintiele prevediute ale aliantiei celor trei imperati nordici.

Credinti'a că alianti'a austro-germana, fia ea verbala séu scrisa și sigilata dupa tóte formele, este o garantia mai multu pentru pacea lumei, presupune a naivitate copilarésca pe alu carei contu pecatuesce atátu de multu scól'a diplomatica moderna, creata de principele de Bismark. Nu se cere decâtu numai o memoria fidela, pentru cá comparandu cineva actual'a situatiune a Europei, cu aceea ce domnea inainte de resbelulu prusso-francesu, se afie foarte multe momente de asemanare cu cea de astadi. N'avemu decâtu se comparamu situatiunea in care se aflá Napoleon III dupa Sadow'a, cu aceea in care au ajunsu tiarulu Alesandru II dupa Plevn'a, și se ne aducemu aminte de acelu nerusinat trafficu diplomaticu, ce pórtá etichet'a „politicei compensatiuniloru reciproce“, pentru cá se ne convingemu, că tóte asigurarile de pace ce sboru prin atmosfer'a

*) A se vedea : Statistisches Jahrbuch der österreichischen Monarchie für das Jahr 1863. Wien 1864, dela pag. 395 inainte.

politica nu sunt, decât totu atâtea iluziuni vane si amagitoare. De candu domneste in Europ'a mactim'a că: „poterea primădă dreptulu“ pacea lunei se balantiēdă pe verfulu a miliōne de baionete, care tōte sunt gat'a a o strapunge la comand'a data. Asternutulu pe care dormitēdă pacea, sēmăna fōrte multu cu patulu mitologicu alui Procastes.

Odiōnora se purtau resbele in numele libertatii, acuma resbelele moderne se pōrta in numele pazei si alu civilizatiunei. Asia se schimba tempurile si cu ele moral'a politica.

Magnatii Ungariei si ai Transilvaniei in revolutiunea din 1848 9.

Conversatiunea lui Ludovicu Kossuth cu redactorulu francesu Peyramont reproducu si de noi in Nr. 83, in sinisi fōrte instructiva, a facutu, precum si eră usioru de prevediutu, fōrte multu sange reu la connationalii sei, ēra cā a numitu pe magnatii terei tradatori ai patriei, acēsta revoltă tōte spiritele in cercurile aristocratiei unguresci. Rapita de mania, una parte a pressei magiare produse unu cathalogu lungu alu acelor magnati, carii rebelasera in adeveru contra casei Habsburg cu armele in mana, remanendu multi din ei pe campulu de batalii, altii raniti si schilaviti, dupa aceea cātiva din ei inpuscati sau spendiurati, alti mai multi aruncati in prinsori, o parte din ei refugiatu in strainetate, de unde pāna la 1866 au facutu casei austriace tōte relele cāte au potutu. In adeveru Kossuth facu mare nedreptate acelor familii de magnati, ai caroru membrii au trecut din capulu loculu in castrele lui, au lucratu si luptatu alaturea cu elu, sub comand'a lui, spre a nimici definitivu pe cas'a austriaca, spre a sparge imperiulu, totuodata a esterminā pe slavi si pe romani. De aceea diarie cā „Hon“, „Ellenör“, „Kelet“, „Magyar Polgár“ etc. au tōta dreptatea candu punu sub ochii lui Kossuth urmatoriulu cathalogu de magnati rebeli contra casei Habsburg-Lotaringi'a si contra monarchiei:

Comitele Ludovicu Battyányi, fostu ministru-presedente, inpuscatu in Pest'a la comand'a baronulu Fml. Haynau. Comitele Casimiru Battyányi, refugiatu, tōte averile lui confiscate. Br. Jeszenek, spendiuratu alaturea cu br. Perényi fostulu custode alu corōnei. Br. Mednyánszky, spendiuratu la Pressburg pe dēlulu (golgot'a) asiniloru. Com. Ladislau Teleki, emigratu, isi luā viēt'i'a mai tardiu din desperatiune, dupace fusese amnestiatu. Br. Nic. Josika, cunoscutu scriitoru, fanaticu persecutoru si alu romaniloru. Com. Stefanu Csáky, unulu din sugrumatori slaviciloru. Com. Stef. Széchenyi mai pre susu de toti, nu cā rebelu, ci cā parinte adeveratu alu magiariloru, care dupa ce vediu atrocitatile dela Pest'a, innebunindu sari in Dunare, de unde ilu scōsera spre a'lu scuti in cas'a de sanetate la Döbling, unde se inpuscā.

La acestia se mai numera cu totu dreptulu acei magnati, cari au luptatu sub comand'a generalulu polonu Bem, mai virtosu in Transilvani'a si au facutu anume romaniloru, ori-cāte rele au potutu, precum se scie mai virtosu din actele oficiali. De acestia au fostu comitii (grafii) Grigorie Bethlen celu vitēzu, Gabrielu Bethlen decoratu de Bem, Paulu Eszterházy, Alexandru Teleki, spendiuratoriulu si tetunariulu romaniloru, Franciscu Haller, venatoriulu popiloru romanesci, Colomanu Eszterházy, care remase din batalii fōra o mana, Clemente Mikes, care picā in batali'a dela Sibiu 21 Ianuaru 1849. Dintre grafii Andrassy au fostu Aladár si Iuliu cā comandanti de bataliōne, pāna ce pe acesta ilu insarcinā Kossuth cu misiuni diplomatice; ēra grafulu Stefanu Károlyi a infiintiatu singuru unu regimentu de husari pe spesele sale contra Austriei, dandu si pe cei doi fii ai sei la oște, precum facuse si com. Georgie Károlyi cu fiii sei. Dintre baroni au statu pe partea lui Kossuth mai multi, intre carii Lupulu Kemény, prea bine cunoscutu din bataliile avute cu romanii Ioanu Bánffy, Ladislau Bánffy, Georgie Apor, care spendiurase barbatesce dintre romani, pe campia de a lungulu Murasiului; Orbán, Orczy, Lopreszti, Liptay, Vay etc. etc. Cu atātu mai multi au fostu dintre nobilii fruntasi carii urmā in rangu indata dupa baroni (praenobiles), cā Beothy, Csányi, faimosi tirani; Aczél si alti nenumarati, alu caroru cathalogu se publicase in anii 1850 pāna 1851 in „Wiener Zeitung“.

Asia dara toti acei aristocrati de ranguri inalte, cāti au luptatu cu arme contra dinastiei austriace, cāti au subscrisu proscriptiunea din 14 Aprile 1849,

cāti au lucratu spre a sparge monarchi'a, inferati de rebeli din partea austriaciloru, sunt numerati intre cei mai ilustrii patrioti magiari din partea pressei gubernamentale de astadi.

Apoi dara cari au fostu aristocratii rebeli in sensu magiaru si buni patrioti in sensu austriacu?

Pe aceia 'i numera press'a kossuthiana cā „Egyetértés“, „Alföld“, „Szabadság“ si altele cāteva, numindu'i cā si odiōnora, Pecsoviciu, sērbi ai camarillei si tradatori.

(Partea a dou'a urmēdă.)

Gimnasiulu romanescu din Beiusiu.

Institutele nōstre scolastice si literarie din acēsta monarchia sunt atātu de scumpe noue toturor, in cātu starea si sōrtea lor aru meritā, cā daca ar stā prin potintia, se ne ocupamu cu totii in tōte dilele de ele.

Despre scōlele primarie si de gimnasiulu romanescu din Beiusiu strabatu din timpu in timpu unele scri surde cā acelea aru stā uneori „numai cā frundi'a pe apa.“ De alta parte, amu auditu de multe-ori in viēt'i'a nōstra multi barbati de distinctiune din ambele confessiuni romanesci dicendu: „De nu aru fi esistatu in tineretiele nōstre scōlele din Beiusiu, nici-odata nu s'ar fi alesu din noi aceia cari suntemu astadi; cā-ci ori nu amu fi invetiatu la nici-o scōla, ci amu fi remasu cum se dice, „prosti“, sau daca amu fi invetiatu in scōle serbesci, sērbi eramu se ne facemu, precum s'au mai facutu multime nenumarata de alti romani; eră de amu fi mersu la scōle magiare, astadi amu aruncā si noi cu petrii in natiunea romanēscă, ne-amu taia ven'a cā se se se scurga din noi sangele romanesc si amu incarcā cu insulte chiaru si pe parintii nostrii.“

Credemu cā acestea sunte ratiuni de ajunsu, pentru-cā se ne ocupamu si noi aci in cāteva linii de starea gimnasiulu beiusianu.

Corpulu profesoriloru acelu gimnasiu publicase in Anuariulu seu scolasticu din a. 1870/1 primele documente relative la fundarea lui, inse numai in limb'a latina si in exemplarie multu mai puține decâtu se pōta strabate mai departe decâtu la bibliotecile publice, la cele scolastice si la unele redactiuni. Apoi anume in primul documentu dela 1828 au remasu si unele mici lacune. Noi vomu scōte aci punctele essentiali a le acelor documente.

In actulu de fundatiune alu episcopulu Samuilu Vulcanu de dato Oradea-mare 6 Octobru 1828, fundatorulu constata mai antaiu, cā in regiunea opidulu Beiusiu situatu in comitatulu Bihar, in distantia de sēpte miliarie (2¹/₂ poste) dela Oradea se afla preste una suta de comune romanesci, pentru care nu existe nici-o scōla mai de dōmne-ajuta in apropiere; de aceea densulu s'a decisu cu ajutorulu lui Ddieu, cā la Beiusiu unde pāna atunci eră numai o scōla mica elementaria, se infiintie scōla primaria sau cum se mai dicea, capitala ori normala, cum si patru clase gimnasiali. Prin prea inalte resolutiuni din 1 Maiu 1827 Nr. 10929 si 5 Februariu 1828 Nr. 3241 episcopulu S. Vulcanu i s'a datu voia de a fundā acele scōle romanesci, ēra densulu le si intemeie pe langa urmatōriele conditiuni:

1. Pentru localu de scōle donēdă pentru totu-deauna casele sale edificate de nou din averea sa in Beiusiu, in regiunea dintre residentia si biserica, in care pre langa sale destinate pentru scolari, mai potea locui si doi sau trei profesori, ēra una clasa normale cu docentele ei remanu totu in localulu vechiu.

2. Pentru fiacare se fia cāte unu professoru, ēra profesorii dela gimnasiu se fia obligati cā pre langa materiile prevediute pentru fiacare clase in regulamentulu gubernulu se propuna fia-care, si ceva elemente de economi'a rurale si de medicin'a populara pentru casuri de urgentia, pāna se ajunga mediculu; apoi fiindu-cā acestu institutu este fundatu cu preferentia pentru natiunea romanēscă, se se invetie in elu cu totuadinsulu orthographi'a cu literele strabune, gramatic'a si literatur'a romanēscă precum si istori'a naturala si caligraphi'a.*

P. p. 3, 4 et 5, 6. Pentru dōtatiunea profesoriloru pune unu fondu nerevocabile de 35.000 florini moneta conventionala in argintu cu interesse de 6%, din care afara de docentele dela clasa elementaria le face cāte 300 si 350 fl. m. conv. plata pe anu ēra professorulu care va fi si directoru, unu adaosu de 50 fl. m. c., le dā si locuinta la trei in edificulu destinatu pentru scōle, la altii in alte doue case ale sale; ēra 400 fl. pe anu lasa pentru reparatur'a caselor si pentru requisite scolastice.

p. 7. Pentru securitatea acelei fundatiuni si a scōloru episcopulu Sam. Vulcanu decide cā dupa mōrtea sa se fia respundietori episcopii succesorii sei si in casu de vacantia capitulu diocesanu, pe langa tinerē de computu exactu in fiacare anu.

p. 8. Conformu resolutiuniloru imperatesci, pe profesori are se'i alēga totu-deauna episcopulu diocesanu si in timpu de vacantia capitulu, se propunu inse spre confirmare la „directiunea literaria“ (acuma ministeriulu instructiunei publice?), dupace voru fi depusu examenu de professoru.

9. Gimnasiulu se se deschida in 1 Novembre 1828 se se si publice in comitatele Ungariei si Transilvaniei.

Dupa p. 10. Fundatiunea si administratiunea ei este privata, scōlele inse au se fia publice, supuse la

*) In textulu originale asia: Ac quoniam hoc institutum praeferebat pro natione valachica fundatum sit Orthographia ad aviticas latinās literas reducendae, gramaticae item ac litteraturae valachicae, — historiae item naturalis et caligraphiae peculiaris reflexio habeatur.

inspectiunea publica a terei, de aceea si informatiunile semestrali trebe se fia inaintate la gubernu.

Dupa p. 11. De si acelea scōle s'au infiintiatu mai multu numai pentru tinerimea romanēscă (praeferebat pro valachis fundatum), totusi se potu primi si tineri de ori-ce religiune si nationalitate (cujuscunque religionis aut nationis); dara serbatoriele se voru tinea numai dupa calindariulu Julianu, asia precum sunt acelea recunoscute prin decrete imperatesci; se permite inse scolariloru romano-catholici, cā si in serbatori gregoriane se mērga la biserica lor locale, se se si cuminece acolo, asia si greco-resaritenii se se cuminece la biserica lor.

P. 12. In casu candu acelea scōle s'ar desfiintā, venitulu fonduriloru se se prefaca in burse de cāte 50 fl. pentru tineri studenti romani (cedat in stipendia juvenum valachicorum literis operam navantium per annuos quinquaginta florenos conv. individuatim repartienda).

Acelu documentu de fundatiune fū intaritu de cātra imperatulu abia in 3 Iuniu 1829 Nr. 16311.

Prin alu doilea documentu din 2 Iuliu 1836 episcopulu Samuilu Vulcanu mai adaose la fundatiunea scōloru din Beiusiu alte 40.000 florini mon. conv. si asia fondulu intregu se facu de 75.000 fl. cu venitulu siguru de 4500 fl.; preste acesta mai mari localulu scōloru, cā se incapa si clasele humaniori, numite mai inainte poetica si retorica, se mai facura si locuinte pentru profesori. Platile acestora se regulara din nou cu 500 fl. pentru directoru, cāte 400 fl. la 2 profesori, cāte 350 fl. la cei dela gimnasiulu inferiore, cāte 300 fl. docentiloru dela scōlele primarie; alte sume pentru incalditu, pedellu, reparaturi, ēra 1147 fl. ii destinā pentru coptu de pane spre a se inparti pe fiacare di la scolari cu portari bune. Celelalte conditiuni sunt decopiate pāna la punctulu 8 si celu din urma, mai totu dupa documentulu din 1828. In p. 8 unde fundatorulu prevede ērasi casulu candu acele scōle ale sale aru potē incetā, si dispune, cā la o intemplare (prea nefericita) cā aceea, diumetate din venitu se se prefaca in burse de cāte 50 fl. mon. conv. pentru studenti de nationalitate romanēscă, ēra ceealalta diumetate se trēca cā dotatiune adaosă la fondulu seminariulu micu din Oradea mare.

In p. 2 fundatorulu ērasi in pune din nou profesoriloru cultivarea limbei si literaturēi romanesci cu litere latine, ēra la p. 3 lit. b) obliga pe unu professoru, cā si in cele doue clase humaniōre limb'a si literatur'a romana se o propuna cā studiu extraordinariu.

Acēsta a dou'a fundatiune prevediuta cu tōte formalitatile usitate in stilulu numitu curiale, fū „aprobata, roborata, ratificata, confirmata de cātra imperatulu si regele Ferdinandu, Vien'a in 19 Novembre 1836; contrasemnatu: com. Pálffy cancelariu et Petrus Galy.

Lasamu cā la acelea doue documente se faca altu cineva mai bine informatu de cātu noi, comentariulu pe care'lu merita intru tōta poterea cuventulu si se traga din ele consecentiele pentru presentu si viitoriu. Noi aci ne permitemu a reflectā numai la doue lucruri. 1) cā 75 mii flor. in mon. conv. si cu valōrea caselor donate de episcopulu Vulcanu totu la acelea scōle, facea pe la a. 1836 in suma rotunda celu puținu 100.000 fl., care dupa valōrea baniloru din dilele nōstre facu cātu 300.000 fl., de unde urmēdă firesce, cā de ex. in a. 1836 fl. 500 eră o plata, care astadi ar trebui se fia 1500 fl. si asia mai departe. 2) cā episcopulu Vulcanu mai virtosu in p. 4. alu documentulu din 1836 lēga viitorulu si inforirea acelor scōle de sufletulu episcopiloru carii avea se'i succēda lui in scaunulu episcopiei dela Oradea, ēra imperatulu Ferdinandu dice curatu cu preferentia pentru romani „praepremis vero in utilitatem et promovendam nationis valachicae culturam etc.“ etc. Asia dicea monarchulu in a. 1836 la propunerea si recomandarea consiliulu cancelariei de curte a Ungariei, cu comitele Pálffy in frunte.

Statutele Academiei Romane

Votate in siedinti'a din 21 Iuniu (3 Iuliu) 1879.

(Urmare.)

Art. 10. Decisiunile Academiei, in sesiune generala se iau de regula cu majoritate'a voturilor membriloru presenti; inse decisiunile relative la alineatele b, d, e, f, l si m din art. 7, nu se potu luā decâtu cu doue treimi din voturile membriloru presenti. In casu inse de a nu se potē obtienē doue treimi la votarea in doue siedintie consecutive, va fi de ajunsu in a trei'a siedintia votulu majoritatii absolute.

Art. 11. Academi'a tiene siedintie ordinare, odata pe septemana in totu cursulu anulu, afara de vacantele, ce ea isi va determinā si cari nu potu trece preste doue luni in totulu. Siedintiele ordinare septemnanarie se tienu sēu de intregulu corpu academicu, sēu de sectiuni, sēu numai de comisiuni; dilele si orele se voru determinā printr'unu regulamentu specialu. Siedintiele ordinare ale Academiei, ale sectiuniloru si comisiuniloru, se tienu cu numerulu membriloru presenti ori cāti aru fi.

Art. 12. Decisiunile Academiei, in siedintiele ordinare, atātu ale intregulu corpu, precum si ale sectiuniloru si comisiuniloru, se potu luā in genere cu majoritatea voturilor membriloru presenti, atunci inse numai, candu se afla fația celu puținu o a trei'a parte plus unulu, din membrii Academiei, ai sectiunii sēu ai comisiunii.

Art. 13. Siedintiele ordinare ale Academiei, precum si cele din sesiunile generale, voru fi parte publice, parte private, dupa decisiunile prealabilu luate de cātra Academia si de cātra sectiuni.

Art. 14. Academi'a publica periodicu Analele sale, cari voru coprinde atātu desbaterile si lucrările ei administrative, cātu si operatele literare si scientifice,

aprobate de dens'a pentru acestu scopu. Form'a si impartirea acestei publicatiuni se voru determiná printr'unu regulamentu specialu.

Art. 15. Pe fiecare anu, la finele sesiunii generale, Academi'a isi alege cu majoritate de voturi, dintre membrii sei, unu presiedinte, spre a dirige desbaterile siedintelor. Presiedintele va fi secundatu de trei asessori (vice-presiedinti), alesi asemenea, câte unulu din fiecare sectiune. Fia-care sectiune, in parte, isi alege din snulu ei, pe fia-care anu, la aceeași epoca câte unu presiedinte si unu vice-presiedinte speciali, pentru acelasu scopu, aplicatu la siedintele sectiunilor. Presiedintii si vice-presiedintii séu asessorii anuali ai Academiei si ai sectiunilor nu potu fi realesi mai multu de trei ani consecutivi.

Art. 16. Academi'a isi alege, dintre membrii resiedinti in Bucuresti, cu doue treimi din voturile membrilor presenti in sesiune generala, unu secretariu generalu alu Academiei Romane, spre a portá acésta sarcina in timpu de siépte ani. Asemenea fia-care sectiune isi alege, pe acelasu terminu, cu doue treimi din voturile sectiunii, câte unu secretariu de sectiune. La casuri de necesitate maiora unulu din secretarii de sectiune inlocuiesce provisoriu pe secretariulu generalu in functiunea sa.

Art. 17. Secretariulu generalu alu Academiei, intru ceea ce privesce lucrarile de competent'a intregulu corpu academicu, éra secretarii de sectiune, in ce se atinge numai de operatiunile speciale ale sectiunilor, regulédia lucrarile pregatitoare pentru desbateri, tienu processele verbale ale siedintelor, facu raporturi anuale despre activitatea Academiei si a sectiunilor, priveghédia tiparirile Academiei. Secretariulu generalu intretiene, in numele Academiei, tóta corespondent'a esterna si interna cu auctoritatile tieriei si cu particularii, intru ceea ce privesce lucrarile literarie si scientifice ale Academiei. Elu are directiunea imediata a cancelariei academice, de care este respundetoriu. Secretariulu generalu, precum si secretarii de sectiuni primescu indemnizari luate ficcate.

Art. 18. Presiedintele anului alu Academiei, impreuna cu secretariulu generalu si cu cei trei asessori, alesi din sectiuni, formédia delegatiunea Academiei, care o reprezenta in tóte interesele ei administrative si financiare, faéa cu auctoritatile si cu particularii.

Art. 19. Incheiarile delegatiunei se iau cu majoritate'a membrilorúsei, in siedintie, pentru a caroru tieneru, la casu de trebuintia, toti membrii primescu o indemnizare anuala ficcata, afara de secretariulu generalu.

Art. 20. Academi'a are unu personalu acesoriu pentru lucrarile sale de cancelaria si pentru pastrarea si renduirea colectiunilor sale (bibliotec'a, museu etc.) Acestu personalu va fi numitu de delegatiune, dupa propunerea secretariulu generalu. Numerulu si atributiunile acestui personalu se voru ficca si specificá printr'unu regulamentu, éra remunerarea lui se va determiná prin budgete anuale.

Partea a dou'a. Personalulu.

Art. 21. Academi'a Romana se compune din 36 membri, câte 12 de fia-care sectiune. Pe langa acesti'a Academi'a Romana mai numera: membri onorari si membri corespondenti.

Art. 22. Membrii Academiei se alegu pe viatia si numai la casu de vacantia, se procede, in cea mai apropiata sesiune generala, la inlocuirea lor.

Art. 23. Membrii Academiei nu potu fi de cátu Romani din ori ce tíera, cunoscuti prin operele si activitatea lor literaria séu scientifica.

Art. 24. Fia-care sectiune, cu majoritate de voturi propune candidatii pentru locurile vacante din snulu ei; éra alegerea se face de cátra corpulu intregu alu Academiei cu doue treimi din membrii presenti, in sesiune generala.

Art. 25. Receptiunea solemnă a membriloru Academiei se face prin lectur'a in publicu, din partea noului alesu, a unui operatu originalu, relativu de preferint'a la o ramura órecare a desvoltarii nationale.

Art. 26. Fia-care membru alu Academiei, alesu pentru un'a din sectiuni, póte fi chiamatu prin majoritatea voturiloru unei alte sectiuni, a face totu-deodata parte si din aceea.

Art. 27. Membrii Academiei au dreptulu si datorii'a de a participá cu votu decisivu la siedintele sesiunii generale ale Academiei atátu in Adunările corpului intregu cátu si in ale sectiunilor respective. Ei iau parte, dupa potintia, la siedintele ordinare, folosindu-se si atunci de indemnizarea (diurn'a) determinata pentru cei ce asista la o siedintia, de ori ce natura.

Art. 28. Afara de lucrarile literarie si scientifice ce membrii Academiei din propria loru initiativa, voru presentá Academiei, fia-care dintr'ensii este obligatu a indeplini sarcinele personale séu colective ce i se voru dá de cátra corpulu academicu séu de sectiunea sa respectiva.

Art. 29. Alteti'a Sa Regala Domnulu Romaniloru protectoru alu Academiei Romane este presiedintele ei ordinariu.

Art. 30. Membri onorari se alegu de cátra Academia, atátu dintre Romani cátu si dintre straini, fara numeru determinatu, inse: séu barbati de litere ori de sciintie, cari s'au distinsu prin operele si activitatea lor in favórea natiunei romane: séu persóne cari voru fi inlesnitu desvoltarea activitatii scientifice si literarie a Academiei, prin donatiuni de o valóre insemnata.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

(Necrologu.) † Dominicu Zichy, fostu episcopu diecesanu de Vesprimu in Ungari'a, locuitoriu de mai multi ani in districtulu romanescu Nassaudu in comun'a Maieru, cunoscutu cá unulu

din cei mai mari binefacetoriu ai poporului romanescu, a repausatu in 29 Octobru in etate de ani 71. In anulu 1848 dupa ce Górghei spendiurase pe frate-séu Eugeniu Zichy numai din ura fanatică si ii confiscara tóte averile, episcopulu scapá la Salzburg si de acolo la Rom'a, unde pap'a ii permise a renuncia la episcopia. La anii betrietelor, repausatulu, care avea mai multe mosii mari, nicairi n'au afflatu locu mai bunu spre a trai in pace si liniste, decátu intre romani, unde apoi le a facutu doue biserici, le a donatu vestimente bisericesci, cruci, clopote, au ajutat scóle, le a facutu si spitalu in casele sale, s. a. Pentru acelea fapte bune multu l'au defaimatu diariile magiare.

— (Despre adunarea generala) a despartimentului III (Sibiu) alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, care s'a tienuu duminea in 21 Octobru (2 Novembre) a. c. la Gur'a-Riului, ni se relatédia cá au avutu unu resultatu stralucitu. Raportulu specialu despre percursulu acelei Adunari se va publicá in numerulu viitoriu alu diariulu nostru.

— (Completarea numerulu d-loru ofiari) inaintati cu 1 Novembre a. c. In list'a ofiariilor de nationalitate romana, cari au fostu inaintati, publicata in Nr. 83 alu diariulu nostru, au fostu omisi din nebagare de séma, urmatorii d-ni, a caroru inaintare ne grabimu a o face cunoscuta cetitoriloru nostri.

La rangulu de colonelu si comandantu alu regim. 2 de artileria, a fostu inaintatu d. locot.-colonelu Mihailu Trapsia.

Maiorulu si comandantulu pietiei in Brood d. Antonie Stoianu a fostu inaintatu la rangulu de locot.-colonelu. — D. locotenentu Sigismund Udrycki de Udricu (din Bucovina) inaintatu la rangulu de capitanu class'a II la regimentulu de infanterie Nr. 71. — La gradulu de locotenenti au mai inaintatu d-nii sublocotenenti: Jenache Joanu la regimentulu de inf. Nr. 43; Adamu Peschiru la reg. de inf. Nr. 29 si Minodoru de Janos (bucovineanu) la reg. de inf. Nr. 41. — Cadetii George Francu la reg. de inf. Nr. 64 si Mironu cavaleru de Costinu la c. r. herghelii de statu din Stadl au fostu inaintati la gradulu de sublocotenenti. In fine d. locotenentu Gavriela Cociuba a fostu inaintatu la intendanti'a militara din Seraievo, cu gradu de subintendantu cl. II. Asemenea a fostu inaintatu la acelasu gradu si d. locot. Caesar Irlanda.

Primésca si acesti bravi ostasi romani glori'a natiunei lor, salutarile si felicitariile nóstre fratiesci si cordiale. Se traiésca!

— (Lenea unguresca.) In mii de corespondentie si articlii citimu, cá in partile de susu ale Ungariei amerintia fómetea. Intr'aceea gubernulu ungurescu a decisu, cá poporatiunei lipsite se'i intinda din partea statului pre cátu se póte mai multu ajutoriu, inse: nici cu inprumuturi de bani si nici cu bucate (cerealii) pe creditu. Apoi dara cu ce? Cu aceea, cá se dea, mai virtosu sexulu barbatescu de lucru, la cali ferate, la siosele, la regularea riurilor, in padurile statului si la alte multe, apoi pe munca se le platésca omenesce. Ce se vedi inse? In comitatulu Heves locuitorii mai multoru comune cerura ajutoriu. Nu li s'a datu; ci s'a publicatu in comitatulu intregu, cá ori cine voiesce se castige bani, se mérga la cancelaria Societatii pentru regularea Tisei, unde se ceru de acum si tóta érn'a vreo 6 mii de muncitori cu plata buna. Nici 60 de ómeni n'au mersu. Ceilalti siedu cu pipele intre dinti si radmati pe maciuci.

— (Calatori'a A. S. R. Domnului in Dobrogea.) Citimu in „Monitorulu Oficialu“:

D. ministru-presiedinte a primitu dela d. ministru Cogalnicénu, urmatórea telegrama asupra voiagiului A. S. R. Domnului:

— A. S. Regale a sositu in Braila la 3 óre si 25 minute. De si in totu parcursulu a ploatu neintreruptu, A. Sa a fostu la tóte garele intempnatu de multimea poporatiunilor. La Ploiesci si Buzeu tóte auctoritatile publice, precum si detasiamente ale armatei de linia si teritoriale asteptau pe peronu pe Domnitoru, salutandu'Lu cu vie si neintrerupte aclamatiuni. La Misilu si Ianca alte detasiamente de militia erau intr'unite in modu spontaneu. In Braila, unde tóte stradele principale erau inpodobite cu drapele, draperii, ghirlande si cunune de flori, tóta poporatiunea éra in picióre cu tóta plói'a ce cadea torentialu; trasur'a princiara numai la pasu a potutu strabate printre multime, spre a ajunge la cuartierulu Domnescu, ce se pregatise in casele d-lui Vrabiescu. Aci, A. S. R. a fostu salutatu, in capulu scarei, de d-na Vrabiescu care a oferitu Domnitoriulu unu buchetu de flori. A. S. Regale a primitu aci corpulu consularu, tóte auctoritatile publice si ale statului, jude-tiului si comunei, precum si pe mai multi notabili ai orasiului, cu cari a conversatu pâna la ór'a prandiului.

Unu banchetu de 80 persóne s'a datu de primaria in onórea Ilustrului Ospe. Sér'a, A. S. R. a asistatu, in sala Rally, la o serbare teatrale data de trup'a Fany Tardini.

Astadi, la órele 9, A. Sa pléca la Tulcea, cu vaporulu Arpadu.

Domnii ministrii au mai primitu dela d. ministru de interne, M. Cogalnicénu, urmatórea telegrama asupra calatoriei A. S. R. Domnului.

Luni, 15 Octobru 1879.

Astadi, 3 óre dupa amiadi, Alteti'a Sa Regale a pusu peciorulu in Dobrogea. Tulcea este in serbatóre, primindu in sinulu ei pe antaiulu Domnitoru suveranu alu Romaniei, in bubuitulu tunurilor, in sunetulu clopotelor, in strigatele entusiaste ale poporatiunii de tóte nationalitatile, de tóte religiunile, fara osebire. Primariulu presentandu la debarcare pâne si sare, Domnitoriulu a disu aceste cuvinte: „Voiu iubi Dobrogea, cum iubescu Romani'a, din care ea face acum parte; „ambitiunea mea, staruintele mele, voru fi de a dá „acestei tieri desvoltarea morale si materiale la care 'i „dá dreptu admirabil'a sa positiune.“

In momentulu acesta Alteti'a Sa Regala primesce auctoritatile publice.

De séra Altetia sa regale va asistá la unu banchetu ce dá orasiulu in onórea Ilustrului Óspete, la care voru luá parte cinci-dieci invitati.

Mane celelalte amenunte.

— (Cladirea internationala dela Predealu). In dio'a de 4 Octobru — scrie „Rom.“ — s'a serbatu punerea primei petre a cladirei internationale pentru caletori, din gar'a Predealu. Au fostu de faéa la acésta ceremonie d-nii Semler, Erbelek si Oehlhofer, ingineri-siefi ai drumurilor de feru ale Ungariei, sositi din Pest'a, d-nii ingineri romani de controlu, d-nii ingineri ai concessionariulu si unu numerosu publicu.

Cu acea ocaziune, s'au rostitu mai multe discursuri fórtie simpáthice pentru ambele natiuni vecine. Éta unele din cuvintele dise de d. Cornaud, interprindetoriulu constructiunii, a careia incepere se inaugurá. „Facu urari, cá gar'a Predealu se devina unu isvoru de prosperitate si de avutia pentru Romani'a, acésta tíera iubita de Dumnedieu, ai carei simpáthici fii ne acorda, cu atáta generositate, o atáta de larga si nobila ospitalitate. Ve rogu, d-loru, de a ve asociá la urarile mele si de a repetá cu mine strigatulu ce'lu dau din fundulu ániei; „Se traiésca Romani'a!“

— (Lig'a antisemitica.) „Berliner Bürger-Zeitung“, dela 18 Octobru, anuntia cá in Berlinu s'a constituitu o liga in contra Evreiloru.

Statutele ligei se potu resumá in urmatórele articole:

I. Scopulu Societatii.

Art. 1. Societatea constituita, subt numirea de *liga antisemitica*, se compune din barbati neevrei, si are scopulu de a uni si de a legá strinsu si intimu intre sine pe toti Germanii neevrei, de ori-ce confessiune, partidu politicu si professiune, pentru cá prin munca, energie si seriositate se salvedie patri'a germana de o completa evreisare si se inlesnéscá traiulu descendenti-lotu stravechiloru locuitori germani.

Art. 2. Societatea staruesce pe calea cea mai legala pentru realisarea scopului seu in acelu modu, cá se va opune prin totu felulu de mijlóce permise la strimtorarea germanismulu de cátra jidovismu, va respinge pe Evrei in positiunile corespundetóre cu numerulu lor, va liberá germanismulu de influint'a evreiesca de care este apesatu pe terenulu socialu, politicu si religiosu si va asicuré filor germani deplinulu dreptu la functiuni si demnitati in patri'a germana.

Art. 3. Pentru ajungerea scopului, societatea se va folosi de urmatórele mijlóce:

a) Va favorisá concurentii neevrei pe tóte terenurile si afacerile sociale.

b) Va combate si va inlaturá influenti'a evreiesca ce exista in administratiunea comunelor, a statului, in corpurile legiuitóre, si in tóte clasele societatii prin incuragiarea muncii, educatiunei si prin liberarea victimelor nenorocite din man'a camatariloru.

c) Va combate press'a evreiesca prin fondarea, ajutorarea si incuragiarea diarielor neevreesci; si in fine

d) Va infintia societati si cluburi exclusive, la care evreiloru nu le este permisa intrarea.

Art. 4. Simbolulu societatiei e o frundia de stejaru, pe care va figurá crucea.

Dupa acésta urmédia articolele, care vorbescu despre membrii si despre administratiunea societatii.

In fine, statutele se termina cu urmatorii articoli:

Art. 17. Resiedinti'a societatiei e in Berlin.

Art. 18. Organele societatiei sunt tóte diariile cu tendintie in contra Evreiloru. („Reform'a.“)

— (Comóra de moneta antica romana.) Regiunea Vienei, cá si fórtie multe altele, este din sinulu

seu plina de anticități romane, de care se și descopere multe la diverse ocazii. Berari'a lui Dreher dela Schwechat, renumita în toată Europ'a, are la 50 jugere de pământ commassate înpregiurulu fabricelor sale. Acolo mai de unadi arându unu omu dede preste una ôla de lutu plina cu monete de arama, bronzu, argintu și aur, lustruose că și cum ar fi noue. Se dice că mai tôte monetele aru fi din dilele imperatului Constantinu M., ale mame-sei Helenei și ale imperatului Liciniu, adeca mai vechi de 1500 de ani. Cultivatorii Numismatice și archeologii voru avea érași de lucru.

— (Tribunalu jidovescu). Rabinii și betranii poporului mai judeca până în dio'a de astadi multime de cauze jidovesci ei între ei, fara a recurge la tribunalele publice legale. Mai deunadi la orasiulu Brest-Litowsk din Litvani'a o judecata de acelea fu cu totul fatale. Junele jidovu Joel Stern traia în cërta continua cu tata-seu Naftali, de acelea elu decise că se'i ascunda sôrele. Sciindu că tata-seu are se plece în afaceri de comerciu, tocmi pe unu tieranu cu 25 ruble, că se'i ésa undeva în drumu și se'lu omôre în padurea pe unde avea se tréca. Tieranulu christianu luà cele doue-dieci și cinci ruble, dara înbolditu de consciintia sa, se duse pe ascunsu la betranulu Naftali și'i descoperi totu secretulu. Naftali dise tieranului: Na si dela mine 5 ruble, ia 'mi si hainele acelea, si mane pe la cutare ôra ducëndute la fiu-meu care este „Mesuge și câne,” se'i spui că m'ai omoritu și se'i dai vestimentele. Tieranulu asia a facutu. Intr'aceea Naftali sculându-se nôptea sub pretextu că are se plece, se întôrce pe alta strada dreptu la rabinulu Josifu Beer. Acesta 'si faci planulu. În demânéti'a urmatôria chiama la sine pe strengariulu Joel și'i dice: Avendu eu somnu greu, amu visatu asta-nôpte că tata-teu morise și că mortu m'a rogatu pe viéti'a mea, că se adunu pe betrani și se te înfașosiediu pe tine cu elu. Joel spariatu tremurâ de totu, s'a supusu poruncei, că se stea la judecata cu umbr'a tata-seu. Pe la 12 ôre din di, 12 betrani cu rabinulu în frunte se adunasera într'o sala, preste alu carei parete de laturi cu usia la midiolocu erâ trasa o perdea grôsa, eleganta. Joel stâ în pitiôre tremurându. Tocma candu batea 12 rabinulu se scôla cu gravitate și dice: „Locuitoriu alu lumei necunoscute! Asta-nôpte mi te ai înfașosiatu prin visu și ai cerutu că se stai la judecata cu fiulu teu. Elu este de față; fă se'ti audimu vocea ta!” Atunci Naftali prefacëndu'si vocea că si a unui moribundu, revelâ totu planulu fiului seu de a'i luâ viéti'a prin assassinatu. Audiendu Joel vocea tata-seu, pe care densulu ilu sciâ mortu în padure, intru atâta se spaimentâ, în câtu cadiu mortu în presentia betraniloru. Acestia inca n'au potutu tacé, și urmarea fu, că autoritatile russesci iau închisu pe toti.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Cu câtu vointi'a particulara se rapôrta mai puçinu cu vointi'a generala, cu alte cuvinte, datinile cu legile, cu atâtu forti'a reprimanta creste. Pentru că deci, unu guvern se fia bunu se cere că elu se fia relativu mai tare, cu câtu se mareste numerulu poporului. De alta parte, cu câtu marimea Statului ofere depositariloru autoritatii publice mai multa tentatiune și mijlôce de a abusâ de poterea loru, cu câtu este mai mare poterea ce trebuie se o aiba guvernulu pentru de a tieana în friu pe poporu, cu atâta trebuie se aiba și suveranulu la rondulu seu mai multa, pentru că se pôta infrenâ guvernulu.

Din acestu raportu îndouitu urmédia, că proportiunea continuata între suveranu, principe și poporu nu este o idea arbitrara, ci o consecintia necesara ce resulta din natur'a corpului politicu. Urmédia inca mai departe, că unulu din extreme, adeca poporulu că supusu fiindu neschimbatu și reprezentatu prin unitate, decât ori raportulu îndouitu se mareste séu scade, asemenea se mareste séu scade și raportulu simplu și că pin consecintia terminulu de mijlocu este schimbatu. Acésta ne arata că nu esista o constitutiune de guvernare unica și absoluta, ci că potu esista atâtea guberne diferite prin natur'a loru, cate state diferite prin marimea loru. Déca ridiculisanu acésta sistema s'ar dice, că dupa mine, pentru de a aflâ acea proportionala de mijlocu și a formâ corpulu guvernului nu este de lipsa, decâtu a scôte radacin'a cuadrata din numerulu poporului, apoi asiu raspunde, că eu nu întrebuintiediu acelu numeru de câtu numai că esemplu, că raporturile despre care vorbescu eu, nu se mesôra numai prin numerulu ômeniloru, ci preste totu prin cantitatea de actiune, care se combina prin o multime de cauze, că în fine, pentru că se me esprimu cu mai puçine cuvinte, am împrumutatu pe unu momentu terminii geometrici, de si este cu-

noscutu, că precisiunea geometrica n'are locu în cantitatile morale.

Gubernulu în micu este aceea, ce este în mare corpulu politicu, care ilu coprinde. Elu este o persôna morala prevediuta cu ôrecari facultati, activu că suveranulu, passivu că Statulu și care se pôte descompune în alte raporturi de asemenea, din care se naste prin consecintia o noua proportiune si érași o alta din acésta dupa ordinea tribunaleloru, până candu ajunge cineva la unu terminu de mijlocu indivisibile, adeca la unu singuru siefu séu magistratu supremu, pe care si ilu pôte inchipui în mijloculu acestei progressiuni, asemenea unitatii între seri'a fractiuniloru și aceea a numeriloru.

Dara fâra de a ne mai incurcâ în acésta multiplicatiune a terminiloru, se ne marginimu a considerâ guvernulu că unu nouu corpu în Statu, deosebitu de poporu și de suveranu și intermediaru între unulu și celalaltu.

Între aceste doue corpuri esista urmatôrea diferentia esentiala că adeca: Statulu pôte esistâ prin sine însusi, éra guvernulu nu pôte esistâ decâtu numai prin suveranu. Astfelu că, vointi'a domnitôre a principelui nu este séu nu ar trebui se fia de-câtu vointi'a generala, séu legea și forti'a sa nimicu altu, de-câtu forti'a publica concentrata în elu și îndata ce elu ar voi se întreprindia prin sine însusi vre unu actu absolutu și independinte, legatur'a întregului ar incepe a slabi. Déca în fine s'ar întemplâ, că principele se aiba o vointia particulara, cu multu mai activa că aceea a suveranului și déca pentru a face se se urmedie vointiei sale particulara, s'ar folosi de forti'a publica pe care o are în mana, astfelu că se esista doui suverani, unulu de dreptu și altulu de fapta, atunci, în acelasu momentu uniunea sociala s'ar rupe și corpulu politicu s'ar disolvâ.

Prin urmare, pentru că corpulu guvernului se pôta avea o esistentia și o viatia reala, care se ilu deosebésca de corpulu statului, pentru că toti membrii se pôta lucrâ în concertu și se corespundia scopului pentru care s'au instituitu, este de lipsa unu Eu particularu, o sensibilitate comuna tuturor membriloru sei, o fortia, o vointia propria, care se tientésca la conservarea sa. Acésta esistentia particulara presupune: adunari, consiliuri, o potere care se deliberedie asupra drepturiloru, titluriloru și a privilegiiloru care apartienu exclusivu numai principelui și care se faca conditiunea de magistratu cu atatu mai onorabila, cu câtu este ea mai penibila. Dificultatile sunt înse de a potea asiezâ în întregulu, tôte cele subalterne astfelu, că se nu alteredie intru nimicu situatiunea generala intarindusi-o pe a sa, că se deosebésca totudeauna forti'a sa particulara destinata pentru popri'a sa conservare, de forti'a publica destinata pentru conservarea Statului, că într'unu cuventu: se fia totudeauna gata a sacrificâ guvernulu poporului, éra nu pe acesta guvernului.

De si corpulu artificiosu alu guvernului este oper'a unui altu corpu artificiosu și nu duce decâtu o viatia împrumutata și subordonata, totusi acésta nu împedeca că elu se nu pôta lucrâ cu mai multa séu mai puçina vigôre séu celeritate, bucurându-se asia dicëndu, de o sanetate mai multu séu mai puçinu robusta. În fine, fâra de a se departâ în modu directu de scopulu institutiunei sale, guvernulu

pôte se se abata mai multu séu mai puçinu, pe câtu i permite modulu în care este constituitu.

Din tôte aceste diferentie se nascu deosebitule raporturi, pe care trebuie se le aiba guvernulu cu corpulu Statului, conformu raporturiloru accidentale și particulare, prin care se modifica acelasu Statu. Pentru că, adesea guvernulu celu mai bunu devine viciosu, déca acele raporturi nu se modifica dupa defectele corpului politicu caruia 'i apartienu.

Post'a redactiunei.

— La mai multi domni. Mai avemu exemplarie întregi dela 1/13 Octobru pe 3 luni, cu 2 fl., cum și dela 1/13 Iuliu cu 4 fl., mai sunt și dela 1/13 Ianuariu 20 de esemplarie întregi cu 8 fl. v. a.

D-vôstra în Articollu nostri principali veti aflâ o serie de idei, o sistema neîntrerupta pe mai multe luni înainte, unele și pe anulu întregu, care numai luate în legatura un'a cu alt'a se întielegu perfectu.

Dintr'odata nu pôte dice nimeni totu; se apropie înse și dilele acelea.

Numerose ateste ale primelor autoritati medicinale.

Medailii dela diferite ESPOSITIUNI.

AP'A DE GURA ANATHERINA

alui J. G. POPP,

c. r. dentistu alu curtii din Vien'a, Stadt, Bognergasse Nr. 2 este probata în decursu de 30 ani și se recomanda că preferabila la ori ce alta apa pentru dinti că unu adeveratu preservativu în contra dureriloru de dinti și ale gurei, în contra putregiunei și slabiciunei dinteloru; de unu mirosu si gustu placutu acésta apa întaresce gingiele și servece totuodata că midiolocu celu mai escelentu pentru curatirea dinteloru. Ea se pôte folosi și că escelenta apa de gargarisare etc.

Pentru a face posibilu respandirea acestui preparatu favoritu în tôte cerurile societatii sunt introduse flaçone de marimi diferite și adeca 1 flaçon mare à 1 fl. 40 cr., 1 flaçon de midilocu à 1 fl. și 1 flaçon micu à 50 cr.

Past'a de dinti anatherina alui Popp

pentru curatirea și conservarea dinteloru, înlaturarea mirosului reu și a crustei negre a dinteloru. Pretiulu unei doze în sticla 1 fl. 22 cr. v. a.

Past'a de dinti aromatica alui Popp,

recunoscuta în decursu de mai multi ani că midiolocu celu mai escelentu pentru îngrijirea și conservarea ceriului gurei și a dinteloru. Pretiulu unei bucati 35 cr.

Prafurile vegetabile ale lui Popp

Curatia dinteloru, înlatura atâtu de neplacutu înnegrire a dinteloru și glasur'a dinteloru devine mai alba și mai delicata. Pretiulu unei cutii 63 cr.

Plumbulu pentru dinti alui Dr. Popp

pentru plombarea dinteloru gaunosu.

Sapunulu de plante aromat. medicinalu

pentru înfrumsetiarea pelitiei și probatu în contra tuturoru ne-curatieniloru pelitiei; în pachete orig. sigilate à 50 cr.

Spre deosebita luare la cunoscentia.

Pentru de a se aparâ în contra falsificatorulu p. t. publicu se face atentu, că la gütulu fiacarui flaçon alu ape de gura anatherina se aflâ o marca (Firm'a Hygea și preparate anatherine) precum și că fiacare sticla e învelita cu o charthie, în care cu tiparu de apa se aflâ imprimatu vulturulu imperialu și firm'a. (91) 4-5

Depozitele se aflâ: în Sibii în d-nii C. Müller, farmacistu, F. A. Reissenberger, Piat'a mica, S. Stengel, Fried. Thallmayer, comerciantu, W. F. Morscher, farmacistu diplom.; în Orasci'a la d. C. Fuhrmann, farmacistu; în Brasiovu la d-nii E. Fabick, W. Jekelius, Ad. Kugler, Goos, Hornung, farmacisti, Demeter Eremias, comerciantu; în Mediasiu la d. Fr. Folberth, farmacistu; în Sebesiu la d-nii J. C. Reinhardt, J. Ludwig Binder, farmacisti; în Sighisior'a la d-nii J. B. Misselbacher et filii, J. B. Teutsch, precum și în tôte farmaciele, parfumeriele, magazinele de galanterie și de materiale din Transilvania.

CĂLINDARIUL BUNULUI ECONOM pe anul visect 1880.

Întocmit de

D. Comșa și Eugen Brote.

Cu mai multe ilustrațiuni intercalate în text.

Anul IV.

Cuprinsul: Dilele și serbatorile de preste an. Chronologia. Pascalia. Anotimpurile. Sistemul planetar al soarelui. Întnecimi. Serbatorile schimbătoare și Posturile. Genealogia: Austro-Ungaria, Germania, Franca, Rusia, Italia, Britania și Irlanda, Spania, Romania, Suedia și Norvegia, Belgia, Olanda, Grecia, Portugalia, Monaco. **Conspectul complet al târgurilor din Ardeal:** A. în rând alfabetic, B. în rând chronologic. Târgurile în Ungaria. Târgurile principale în România. Târgurile principale în Bucovina. — **POSTA:** A. Posta de epistole, B. Posta de mesagerie. **Correspondența telegrafică.** Raportul între măsurile noue și vechi. — **TIMBRE.** Tabele de interese. Tabela comparativă a valorilor de bani din toate țările. — **SFATUTORIU JURIDIC.** Partea economică: Cu puteri unite. Carul (cu patru ilustrațiuni). Din istoria calului. Cât se seamănă pe un hectar? Timpul încolțirii și vegetațiunei la diversele plânti agricole. Tabelă despre mașinile agricole mai însemnate. Din care material cât vînars se estrage. Greutatea fructelor și sémênțelor mai îndatinate. Cât timp poartă animalele agricole? Mutarea pomișoriloru tineri. Pentru a apăra vrâbiile dela cireșu. Mijloc în contra omidelor pe varză. Plugul cu doue cormane (cu ilustrațiune). Ciurul (cu ilustrațiune). Foarfeci noue pentru tunsulu oilor (cu ilustrațiune). Grijiți padurile! Cum să se prindă oile? (cu doue ilustrațiuni). Scutul pomilor (cu trei ilustrațiuni). Digestiunea. Gândacul de Maiu (cu șase ilustrațiuni). Sarea ca nutriment de vite. — **Partea beletristică:** Ioan Turbincă, poveste. Bătaia dela Călughăreni. **Poesii:** Sentinela romană, poem istoric de Vasile Alesandri. Arătura de N. Beldicean. Mai iubit . . . de I. Mincu. Stejarulu și cornul, cântec din Moldova. Bogatul și seracul, cântec popular. Rugina și frământatul pânei (cu ilustrațiune). Cât e de greu un bou? (cu ilustrațiune). Respectul cuvenit (cu ilustrațiune). Literatura română agricolă. Tabelă pentru preschimbarea prețului după măsurile vechi în noue. **Inserate.**

Prețul 45 cr. v. a. sau 1 leu n.

Editura tipografiei JOS. DROTLEFF în Sibiiu.